

Vattentjänstplan

Sollefteå kommun

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	2
1.1	Syfte.....	2
1.2	Arbetsprocess.....	2
1.3	Kopplingar till befintliga planer	2
1.4	Avgränsningar	3
2	Nuläge och framtida behov	3
2.1	Befolkningsutveckling.....	4
2.2	Verksamhetsområden	4
2.3	Kommunal dricksvattenförsörjning.....	5
2.4	Kommunal spillvattenhantering	6
2.5	Kommunal dagvattenhantering.....	7
2.6	Ledningsnät	7
3	VA-anläggningens påverkan vid skyfall	8
3.1	Definition av skyfall	8
3.2	Påverkan på VA-anläggningen vid skyfall.....	9
3.3	Åtgärder för att säkra VA-anläggningarnas funktion vid skyfall	10
4	Utveckling av verksamhetsområden	10
4.1	Omvandlingsområden.....	11
4.1.1	VA-utbyggnadsplan- utvidgning av verksamhetsområde för allmänna vattentjänster	12
4.1.2	Utredning kring inskränkning av verksamhetsområde för allmänna vattentjänster	17
4.2	Nyexploatering	19
4.2.1	Planerad bebyggelseutveckling inom tätorter.....	19
4.2.2	Planerad bebyggelseutveckling på landsbygden	20
5	Miljöbedömning	20
6	Ordlista	22
7	Referenser.....	24

1 Inledning

Riksdagen fattade i juni 2022 beslut om ändringar i lagen om allmänna vattentjänster (LAV). Ändringarna består av nya bestämmelser och ändringar i anslutning till 6 §. En av ändringarna är att det för varje kommun ska finnas en vattentjänstplan. Planen är inte bindande enligt 6b § LAV.

1.1 Syfte

Vattentjänstplanen ska visa kommunens långsiktiga planering avseende att tillgodose behovet av kommunalt vatten och avlopp (allmänna vattentjänster) samt vilka åtgärder som ska vidtas för att den allmänna vatten- och avloppsanläggningen ska fungera vid skyfall. I planen ska även en miljöbedömning göras för de åtgärder som föreslås.

1.2 Arbetsprocess

Arbetet med att ta fram, samråda och besluta en vattentjänstplan för Sollefteå kommun utförs i fem steg:

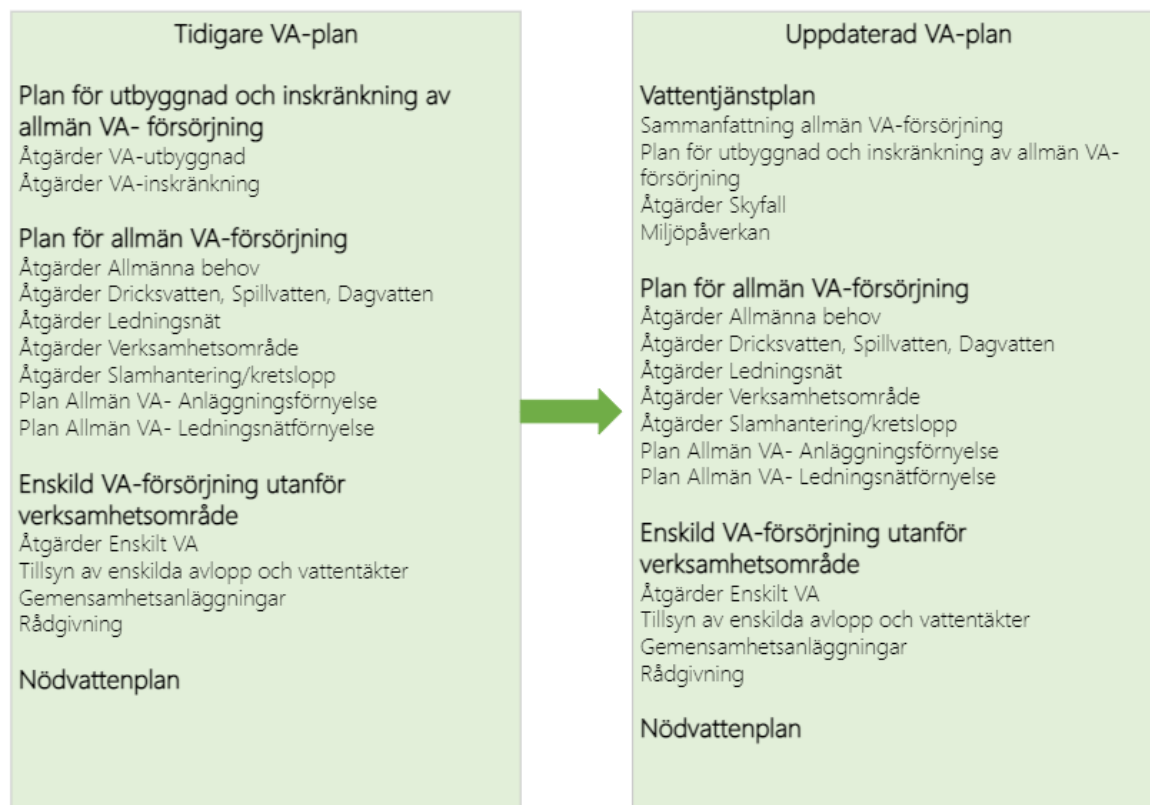
1. Inventering av befintliga dokument för att avgöra vilka av dessa som kan bidra till vattentjänstplanens innehåll samt om det finns behov av att göra uppdateringar och kompletteringar i VA-plan.
2. Upprättande av vattentjänstplan (detta dokument).
3. Samråd enligt LAV och bedömning av ifall vattentjänstplanen kan medföra en betydande miljöpåverkan.
4. Utställning enligt LAV och slutförande inför politisk beslutsprocess.
5. Antagande av vattentjänstplanen i kommunfullmäktige.

1.3 Kopplingar till befintliga planer

För att ta fram denna vattentjänstplan har främst följande underlag använts:

- Översiktsplan: kommunen politiska styrdokument som behandlar den framtida utvecklingen i kommunen. Översiktsplanen antogs 2017 och dess aktualitet prövades under 2021, vilket resulterade i dokumentet *Planeringsstrategi, Översiktsplan för Sollefteå kommun*. Planeringsstrategin bedömde att en ny översiktsplan behöver tas fram på grund av att översiktsplanen behöver kompletteras enligt förändrad lagstiftning med mera.
- VA-översikt: beskrivning om omvärldsfaktorer, nuläge, förutsättningar och framtida behov både inom och utanför det nuvarande verksamhetsområdet.
- VA-plan: beskrivning om hur VA-försörjningen inom kommunen ska utvecklas. Planen innehåller planering för förvaltning och utveckling av den allmänna VA-anläggningen innanför nuvarande verksamhetsområde, samt planering för utvidgning av verksamhetsområdet och planering för enskilt VA.

Vattentjänstplanen består av en sammanfattning av den allmänna VA-försörjningen, plan för utbyggnad och inskränkning (avveckling) av allmän VA-försörjning, åtgärder kopplat till skyfall samt bedömning om betydande miljöpåverkan, se Figur 1.

Figur 1. Illustration hur vattentjänstplanen förhåller sig till VA-planen med tillhörande planer och innehåll.

1.4 Avgränsningar

Vattentjänstplanen tar ställning till nuvarande och framtida verksamhetsområden för kommunalt vatten och avlopp. Den behandlar dock inte hur kommunen ska hantera enskilda VA-lösningar (såsom t.ex. kravställning och tillsyn).

2 Nuläge och framtida behov

Av kommunens befolkning, som år 2022 uppgick till 18 677 personer, var ca 14 468 personer anslutna till dricksvattenanläggningar. Detta ger en anslutningsgrad på 77,5%. Samma år var ca 13 621 personer anslutna till avloppsreningsanläggningar, vilket innebär en anslutningsgrad på 73%. Verksamheten har ca 5 300 anslutna abonnenter som förses med VA-tjänster.

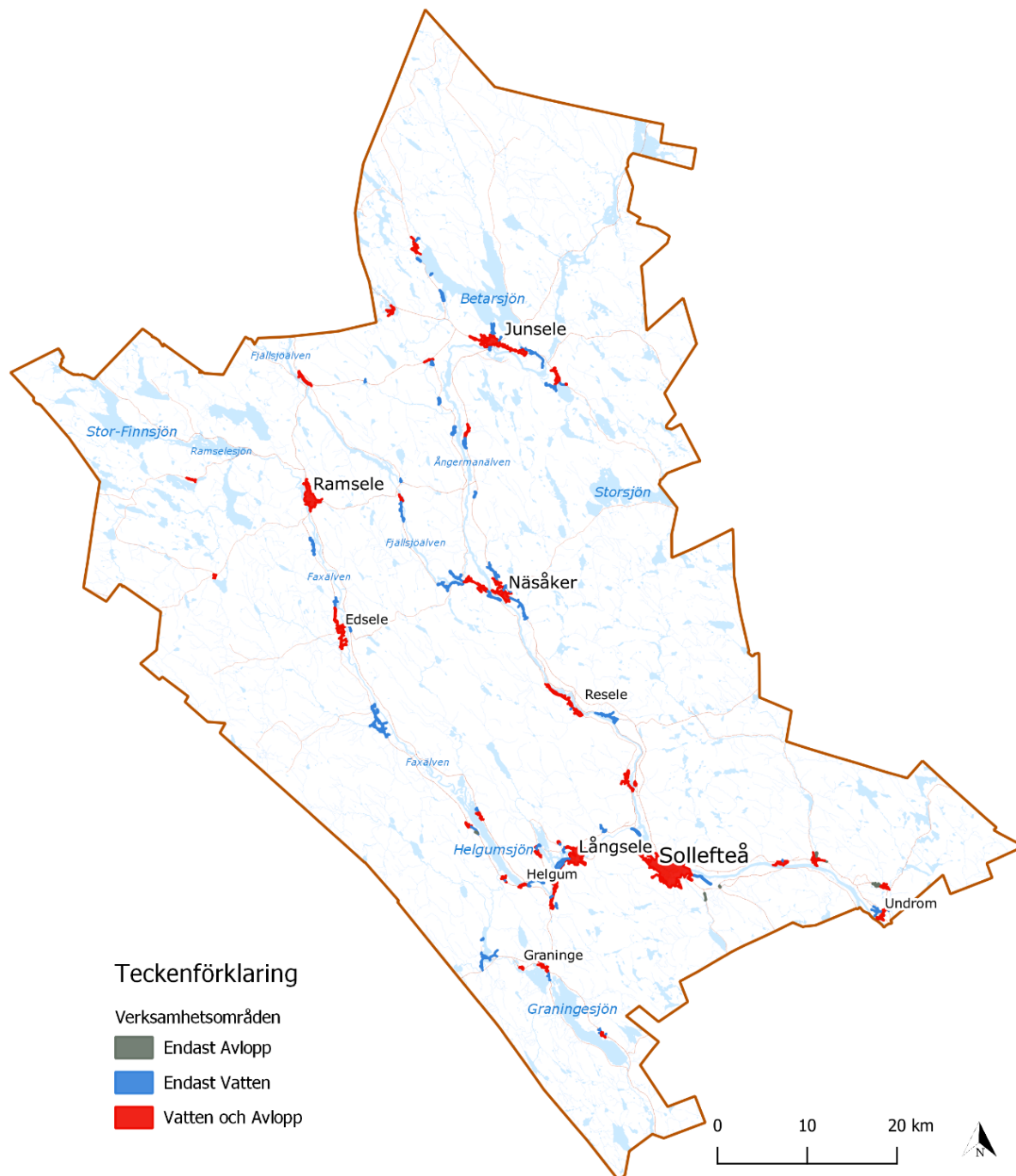
2.1 Befolkningsutveckling

Sollefteå kommun har allt sedan kraftverksepoken på 50- och 60-talet haft en vikande befolkningsutveckling. Enligt befolkningsprognosen fram till 2030 kan en tydligt nedåtgående trend ses i Sollefteå kommun. I och med återetableringen och utvecklingen av Västernorrlands regemente, nya industrier samt etablering av elintensiva verksamheter bedöms befolkningsprognosen komma att öka för Sollefteå i framtiden i samband med inflyttning. Enligt kommunens tillväxtstrategi är ambitionen i dagsläget att sikta mot en befolkningstillväxt om 23 000 invånare år 2035.

För att möta framtida behov behöver kommunen strategiskt se över möjliga markförvärv i attraktiva områden och arbeta med nya detaljplaner som i högre grad antar ett helhetsperspektiv.

2.2 Verksamhetsområden

VA-huvudmannen utgörs av VA-enheten i kommunen och tillgodoser tre olika typer av allmänna vattentjänster: leverans av dricksvatten, omhändertagande av spillvatten och dagvatten. Verksamhetsområden finns upprättade för dricksvatten och avlopp (spillvatten och dagvatten) och är utspridda på 45 olika platser i kommunen, se Figur 2.

Figur 2. Verksamhetsområde för vatten och avlopp, endast vatten samt endast avlopp i Sollefteå kommun.

2.3 Kommunal dricksvattenförsörjning

Det kommunala dricksvattnet produceras vid kommunens vattenverk som använder råvatten från grund-, eller ytvattentäkter. Från vattenverket pumpas vattnet sedan ut i kommunens ledningsnät för att nå sina slutkunder. Reservoarer (vattentorn) finns längs vägen för att klara belastningstoppar och uppnå ett jämnare tryck i ledningarna. För att nå områden som ligger

långt bort eller är högt belägna finns även tryckstegringsstationer längs ledningsnätet som höjer trycket i dricksvattenledningen.

I Sollefteå baseras den allmänna vattenförsörjningen uteslutande på grundvatten. VA-enheten sköter driften och ansvarar för 32 kommunala vattenverk. Vattenverken i Granvåg, Ramsele, Näsåker, Junsele och Långsele är kommunens fem största verk och svarar för 85 % av allt producerat kommunalt dricksvatten inom kommunen. Granvåg vattenverk och Ramsele vattenverk ligger nära Ångermanälven respektive Faxälven och riskerar därmed att översvämmas vid höga vattenstånd. Behovet att skydda dessa vattentäkter genom exempelvis invallning behöver ses över.

För närvarande finns inga reservvattentäkter i Sollefteå kommun. För att säkerställa en god tillgång på dricksvatten på lång sikt finns ett behov av en kommunal vattenförsörjningsplan som beskriver tillgängliga vattenresurser och vilka behov som finns i dagsläget och i framtiden.

Av de 32 kommunala vattenverken inom kommunen har 30 av dem tillhörande vattenskyddsområden. Det finns beslut i kommunstyrelsen att samtliga vattenskyddsområden i kommunen ska revideras. Arbetet med att revidera vattenskyddsområdena för de stora vattenverken pågår.

På sikt finns ett identifierat behov av att se över vilka produktionsanläggningar för dricksvatten som kommunen har behov av och vilka anläggningar som potentiellt kan avvecklas, exempelvis där det finns möjligheter att bygga samman områden.

2.4 Kommunal spillvattenhantering

Spillvatten är vatten från toalett, dusch, disk, tvätt och bad. Spillvatten som kommer från kunder anslutna till den kommunala VA-anläggningen renas i ett avloppsreningsverk innan det släpps tillbaka ut i naturen igen. Spillvattnet transporteras till reningsverket via ett ledningsnät med tillhörande pumpstationer.

I Sollefteå kommun renas spillvatten i totalt 99 olika reningsanläggningar, varav 12 är konventionella reningsverk. Utöver de konventionella reningsverken finns det 9 stycken biodammar och 78 stycken kommunala slamavskiljare, infiltrationsanläggningar, markbäddar och markbäddar på burk. Ett 30-tal av dessa anläggningar är så kallade kommunalt enskilda anläggningar, dvs det är enbart en ansluten fastighet.

Sollefteå kommun har sedan 2018 jobbat utifrån en fastställd plan för att åtgärda och förbättra ett 70-tal kommunala avloppsanläggningar med bristande, eller avsaknad av, efterföljande rening. Denna plan kallas Miljöplan 2031.

Kommunen ser även över möjligheten att koppla samman närliggande områden där reningsanläggningarna börjar nå slutet på sin livslängd för avveckling av dessa reningsanläggningar.

I samband med VA-planarbetet i Sollefteå kommun har statusbesiktningar och ledningsnätsanalys genomförts i syfte att få en helhetsbild kring status och fullständig funktion av kommunens VA-anläggningar. Baserat på besiktningarna har förslag till åtgärder för anläggningsförnyelse tagits fram. Dokumentet *Plan allmän VA- Anläggningsförnyelse* förklarar bedömningen av anläggningarna samt metoden för prioritering och rangordning för anläggningsförnyelse. Denna plan utgör ett bra underlag och kommer vara en viktig del i kommande prioriteringar av insatser.

2.5 Kommunal dagvattenhantering

Det vatten som kommer från nederbörd kallas i vatten- och avloppsbranschen för ”dagvatten”. Dagvatten är en fråga som tydligare än andra vattentjänster berör flera delar av den kommunala organisationen. VA-huvudmannen har en del av ansvaret, upp till en viss ambitionsnivå som uttrycks i återkomsttid för regn.

Kommunens dagvattensystem, som består av ledningar i marken, diken, dammar och dylikt dimensioneras för att kunna hantera regn som statistiskt återkommer var 10:e-30:e år, beroende på hur tätbebyggd omgivande bebyggelse är. Vid kraftigare regn än vad dagvattensystemet dimensionerats för, rinner nederbörden på markytan. Det är viktigt att bygga hållbara samhällen som kan hantera även större nederbördsmängder.

I Sollefteå kommun finns det problematik med mindre lokala översvämningar kopplat till skyfall och dagvattensystemets kapacitet inom urbana områden. Övrig dagvattenavrinning inom kommunen knuten till topografin, medför sällan översvämningssproblematik. De problem som uppstår är mer kopplade till höga vattenstånd i älvarna, som exempelvis sker vid vårfloden. Då kan vatten i extrema fall tryckas upp i ledningssystemet från utloppen och orsaka översvämningar. Sammanfaller ett regn samtidigt som vårflod med höga flöden kan vissa brunnar och ledningar vara fyllda och regnvattnet kan därmed inte rinna undan i ledningarna.

Generellt återfinns kommunens dagvattensystem i tätorterna och större delen av systemet är dimensionerat och utbyggt för en utveckling av orterna. I framtiden förväntas nederbördsmängder öka och skyfall återkomma allt oftare.

I VA-planen är en av aktiviteterna att under planeringsperioden (2022–2030) ta fram en verksamhetsövergripande dagvattenstrategi. Aktiviteten har prioritering ”mellan”.

2.6 Ledningsnät

För att anslutna kunder ska få dricksvatten levererat och spillvatten och dagvatten bortlett finns ett omfattande ledningsnät anlagt för respektive vattentjänst. I vissa områden kan

kombinerade ledningar finnas där spillvatten och dagvatten samlas upp i samma ledning. Servisledningar finns för att förbinda fastigheter med det kommunala ledningsnätet för de tjänster som verksamhetsområdet anger. Kommunen äger den del av servisen som går mellan huvudledningen och fram till ca 0,5 m utanför fastighetsgräns, där den så kallade ”förbindelsepunkten” är belägen. Resterande del av servisledningen som finns inne på egen fastighet ägs och underhålls av respektive fastighetsägare. Gällande dagvatten kan fastighetsägaren bli hänvisad att leda vatten till ett dike istället för till en servisledning för dagvatten.

Ledningsnätet i Sollefteå kommun utgörs av 544 806 m vattenledningar, 372 031 m spillvattenledningar och 123 277 m dagvattenledningar, detta inklusive servisledningar. Det finns kombinerade ledningar inom kommunen, vilket betyder att de avleder både spill-, dag- och dränvatten.

Inläckage på ledningsnätet eller kombinerade ledningssystem gör att tillskottsvatten leds till reningsverket tillsammans med spillvattnet. Tillskottsvatten kan bidra till stora volymer inkommande vatten till reningsverk vilket kan skapa problem, exempelvis överbelastning i verket som leder till bräddning av orenat spillvatten. Det finns idag flera bostadsområden som kan ha takavlopp för avledning av regn- och smältvatten påkopplat på spillvattenledningar som bidrar med tillskottsvatten.

I samband med VA-planarbetet i Sollefteå kommun har en analys av ledningsnätet utförts i syfte att få en helhetsbild kring nätets status och behov av ledningsförnyelse i kommunen, vilket har resulterat i planen: *Plan allmän VA-Ledningsnätsförnyelse*. Planen omfattar ledningsnätsförnyelse för dricksvatten-, dagvatten- och spillvattenledningar i Sollefteå kommun.

3 VA-anläggningens påverkan vid skyfall

3.1 Definition av skyfall

Regnhändelse som ska betraktas som skyfall i Sollefteå kommun är sådana regnhändelser där minst 50 mm regn faller på en timme eller minst 1 mm på en minut, (följer SMHI:s definition). Det finns risk för skyfall redan idag, men forskning visar att skyfall kommer bli vanligare i och med klimatförändringarna. Att skyfall och översvämningar uppstår är inte ett problem i sig. Problemen uppstår när vattnet skadar byggnader och vägar, eller till exempel hindrar trafik. Därför gäller det att leda vattnet till platser där det inte gör så stor skada.

Branschorganisationen Svenskt Vatten har tagit fram en publikation som heter P110. Den tar upp krav och förutsättningar för samhällenas avvattning och beskriver bland annat hur nya dagvattensystem ska dimensioneras. Den listar de minimikraven som VA-huvudmannen ska förhålla sig till vid dimensionering av nya dagvattensystem. Dagvattensystemen dimensioneras i tre olika nivåer samt utifrån bebyggelsestyp. VA-huvudmannen har ansvar för

det två första nivåerna, återkomsttid för fylld rörledning och återkomsttid för trycklinje i marknivå. Den tredje nivån ligger på kommunens ansvar och gäller återkomsttid för marköversvämningar med skador på byggnader som följd, d.v.s. skyfall.

Dessa dimensioneringskrav ska ligga till grund i utformningen av framtida dagvattensystem för att minska risken att bostadsområden och infrastruktur skadas vid regn. Tabell 1 listar de dimensioneringskrav som gäller vid utformning av nya dagvattensystem. De valda dimensionerande regnen ska ökas med en klimatfaktor.

Tabell 1. Minimikrav på återkomsttider för regn vid dimensionering av nya dagvattensystem.

	VA-huvudmannens ansvar		Kommunens ansvar
	Återkomsttid för regn vid fylld ledning	Återkomsttid för trycklinje i marknivå	Återkomsttid för marköversvämning med skador på byggnader
Nya Duplikatsystem			
Gles bostadsbebyggelse	2	10	>100år
Tät bostadsbebyggelse	5	20	>100år
Centrum- och Affärsområden	10	30	>100år

3.2 Påverkan på VA-anläggningen vid skyfall

Vid ett skyfall överbelastas det kommunala dagvattensystemet och nederbörden avrinner på markytan. Sollefteå kommun har utfört en analys av skyfallets påverkan på VA-anläggningen. Analysen har använt sig av Länsstyrelsens skyfallskartering som består av olika GIS-filer samt en rapport benämnd ”Skyfallskartering – beskrivning och tillvägagångssätt”. En begränsning med skyfallskarteringen är att den inte tar hänsyn till trummor som avleder vatten. Det innebär att stora områden pekats ut som översvämmade i skyfallskarteringen men inte är det i realiteten då vatten avbördas via trummor eller kulvertar. Resultaten av skyfallskartering och skyfallsanalys redovisas inte i detalj av sekretessskäl utan beskrivs endast på övergripande nivå. Därför anges inte specifika platser.

Påverkansrisker på den allmänna anläggningen vid skyfall kan vara av olika karaktär. Det kan t. ex. innebära att en byggnad tar skada, att en vattentäkt förorenas, skador på dammkrön eller problem med elförsörjning. I bedömningen av vilka VA-anläggningar som är viktigast att skydda vid skyfall har kommunen utgått från i första hand anläggningar för dricksvattenförsörjningen då vatten är ett nödvändigt livsmedel. Dock kan påverkan på avloppsanläggningar i förlängningen leda till påverkan även på dricksvattenanläggningar så även dessa anläggningar måste såklart bevakas.

I ett första steg gjordes en analys i kommunens GIS-system över vilka kritiska anläggningar som finns i områden där dämning kan ske enligt skyfallskarteringen. Utifrån den första analysen kunde risk för påverkan vid skyfall identifieras för 94 olika anläggningar. I

efterföljande steg kontrollerades varje identifierad anläggning var för sig mer i detalj. I de flesta fall kunde påverkansrisken avfärdas, till exempel där marken uppenbart lutade kraftigt bort från anläggningen och det inte fanns en uppenbar risk vid skyfall. Därmed kunde många anläggningar avfärdas då vidare analys visade att det inte var i risk för påverkan.

Slutresultatet blev 17 anläggningar som kvarstår för vidare utredningar.

Sett till kommunens topografi, som i många fall är gynnsamma för ett VA-system, finns mycket få kända problemområden som är relaterade till skyfall. Problemen med påverkan av markvatten är främst relaterade till höga flöden i älvarna, vilket inte behandlas i detta avsnitt.

3.3 Åtgärder för att säkra VA-anläggningarnas funktion vid skyfall

Fortsatta utredningar kommer bestå av att i nästa steg okulärt besiktiga de 17 utpekade anläggningarnas omgivning och även ta fram mer detaljerad information om marknivåer och bedöma hur vatten rör sig i området.

Några av anläggningarna är sedan tidigare identifierade att kunna påverkas av höga flöden i de stora älvarna. Åtgärder för att begränsa påverkan av höga flöden i älvarna kan även vara positivt för hantering av skyfallsproblematik.

Fortsatta utredningar för att undersöka vilka anläggningar som påverkas av skyfall samt efterföljande åtgärdsprogram kommer att implementeras i VA-planens åtgärdsarbete som pågår mellan 2022–2030.

I Sollefteå kommun har SMHI ett antal mätstationer där nederbördsmängder finns redovisade och kan analyseras vidare för specifika platser.

4 Utveckling av verksamhetsområden

Kommunens skyldighet att ordna VA utgår ifrån 6 § Lagen om allmänna vattentjänster, om det med hänsyn till skyddet för människors hälsa eller miljön finns ett behov av att ordna vattenförsörjning eller avlopp i ett större sammanhang för ett befintligt eller blivande bebyggelseområde.

Lagen om allmänna vattentjänster (LAV) 6 §

*Om det med hänsyn till skyddet för människors **hälsa** eller **miljön** behöver ordnas vattenförsörjning eller avlopp i ett **större sammanhang** för en viss befintlig eller blivande bebyggelse, skall kommunen*

- 1. bestämma det verksamhetsområde inom vilket vattentjänsten eller vattentjänsterna behöver ordnas, och*
- 2. se till att behovet snarast, och så länge behovet finns kvar, tillgodoses i verksamhetsområdet genom en allmän va- anläggning.*

I dessa fall ska kommunen bestämma det verksamhetsområde inom vilket vattentjänsten eller vattentjänsterna behöver ordnas och tillgodose behovet genom en allmän VA-anläggning. Beslut om utökat verksamhetsområde tas av kommunfullmäktige. Kommunen ska också besluta i vilken prioritetsordning områdena ska byggas ut.

Utökning av verksamhetsområdet kan ske både inom så kallade omvandlingsområden där vattentjänster byggs ut inom befintlig bebyggelse eller i samband med exploatering av nya områden.

Efter en ändring av 6 § som infördes under 2022 ska vid behovsbedömningen särskild hänsyn tas till förutsättningarna att tillgodose behovet av en vattentjänst genom en enskild anläggning som kan godtas med hänsyn till skyddet för människors hälsa och miljön. Detta underlättar tex. bostadsbyggande i områden som ligger långt från den allmänna VA-anläggningen. Tillägget avser en bedömning av området som helhet och inte enstaka fastigheter inom ett verksamhetsområde. Tillägget innebär inte någon omprövning av tidigare beslut om verksamhetsområden.

I områden där det saknas behov av kommunal VA-försörjning ska VA-försörjningen ske genom enskilda anläggningar eller enskilda gemensamhetsanläggningar.

4.1 Omvandlingsområden

I områden med samlad bebyggelse och potentiell risk för betydande påverkan på människors hälsa och miljö har kommunen skyldighet att ordna vatten och avlopp enligt 6 § i lagen om allmänna vattentjänster.

Begreppet ”större sammanhang” är omdiskuterat. I propositionen (jfr prop. 1955:121 s. 61) till vattentjänstlagen nämns en grundprincip, att 20-30 närliggande fastigheter kan utgöra ett större sammanhang. Därav brukar mer än ca 20 fastigheter i grupp vara av betydelse för om vattentjänstlagens 6 § ska kunna åberopas för utökning av verksamhetsområdet av hälso- och miljöskäl. I de fall kraven enligt 6 § vattentjänstlagen uppfylls ska kommunen bestämma verksamhetsområde och upprätta en allmän VA-anläggning. En utbyggnad av en befintlig eller planerad allmän anläggning kan dock ske för betydligt färre fastigheter om hälso- och miljöskäl är starka nog. I praxis har enstaka fastigheter i närheten av ett befintligt verksamhetsområde ansetts planmässigt och i övrigt ha ett så nära samband med bebyggelsen inom verksamhetsområdet att fastigheternas VA-frågor ska lösas i det större sammanhanget med denna bebyggelse. Detta brukar kallas för närhetsprincipen.

I de flesta fall handlar diskussionerna om utbyggnad av kommunalt VA om att uppfylla kraven enligt 6 § LAV och hur denna utbyggnad påverkar fastighetsägare. Mindre uppmärksammat är att flertalet mindre kommuner sett till antalet invånare, såsom Sollefteå, snarare har det omvända problemet. Sollefteå kommun kämpar med en minskande befolkning på grund av utflyttning och åldrande invånare och istället för att bygga ut sitt kommunala VA skulle flertalet VA-områden potentiellt behöva avvecklas.

Det finns idag verksamhetsområden där behovet och nyttjandet av allmänna vattentjänster förändrats. Det har bland annat skett i form av en minskad befolkning och en förändrad situation kring andelen permanentboenden. Dessa områden skulle enligt dagens krav inte vara berättigade kommunalt VA. De vatten- och avloppsreningsverk samt ledningsnät som är kopplade till dessa områden är förmodligen överdimensionerade vilket innebär onödiga kostnader kopplat till överproduktion och drift då ledningar behöver spolas oftare, producerat dricksvatten behöver spolas bort för att upprätthålla tillräcklig omsättning, mer kemikalier behövs för produktion och rening, osv. I sådana områden vore det potentiellt en bättre lösning att enskilda eller föreningar tar över produktion och drift som en enskild anläggning.

I 9 § LAV regleras att ett verksamhetsområde får inskränkas så att det inte omfattar fastigheter som saknar behov av allmänna vattentjänster. Lagstiftningen är dock tydlig med att de enskilda ersättningslösningarna reningsmässigt måste vara jämförbara med den tidigare kommunala VA-lösningen. Frågan om inskränkning enligt 9 § LAV har inte prövats av domstol och således finns ingen rättspraxis eller vägledning hur inskränkning av ett kommunalt verksamhetsområde ska hanteras. I dagsläget är det svårt att inskränka ett verksamhetsområde i de fall fastighetsägarna motsätter sig detta. År 2019 publicerade Svenskt Vatten en SVU-rapport NR 2019-9 med ett förslag på arbetsprocess för inskränkning av ett verksamhetsområde för VA. Sedan 2020 har Pajala kommun i ett pilotprojekt tillämpat metoden från SVU-rapporten. Pilotprojektet pågår fortfarande.

I VA-planen är en av aktiviteterna att under planeringsperioden (2022–2030) utreda om förutsättningar finns för att inskränka vissa områden i kommunen. Aktiviteten har prioritering som låg.

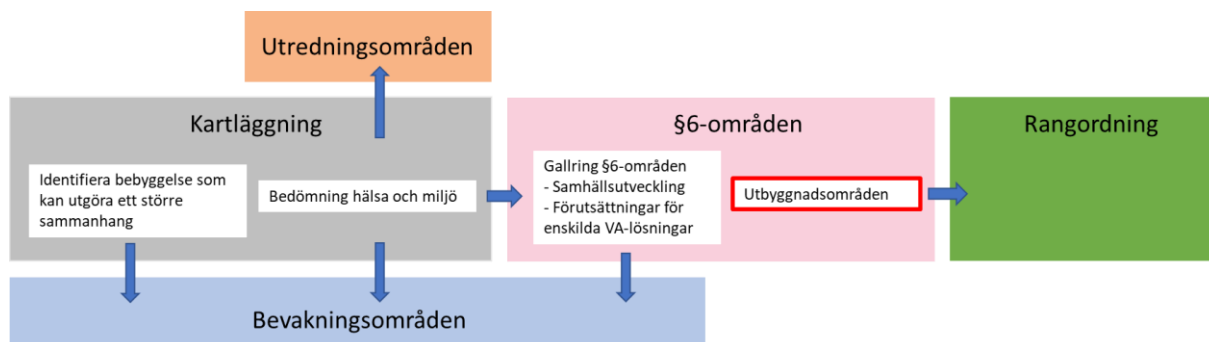
Lagen om allmänna vattentjänster (LAV) 9 §

Om det inom verksamhetsområdet finns en fastighet eller bebyggelse som uppenbarligen inte behöver omfattas av det större sammanhang som avses i 6 §, får verksamhetsområdet inskränkas så att det inte omfattar den fastigheten eller bebyggelsen. En sådan inskränkning av verksamhetsområdet får göras endast om fastighetens eller bebyggelsens behov av vattenförsörjning och avlopp lämpligen kan ordnas genom enskilda anläggningar som kan godtas med hänsyn till skyddet för människors hälsa och miljön.

4.1.1 VA-utbyggnadsplan- utvidgning av verksamhetsområde för allmänna vattentjänster

I samband med framtagandet av VA-översikten (2021) kartlagdes ett antal bebyggelseområden som i nuläget befinner sig utanför beslutat VA-verksamhetsområde och som i enlighet med 6 § LAV bedöms vara av sådan karaktär att VA-försörjningen kan behöva lösas i ett större sammanhang. Detta har utretts med hjälp av en klusteranalys. Kluster bestående av 20 eller fler sammanhängande fastigheter med ett maximalt bebyggelseavstånd på 100 meter föll ut i analysen. Det angivna antalet sammanhängande fastigheter kan tyda på samlad bebyggelse och därmed även ett ”större sammanhang” i enlighet med 6 § LAV. I

analysen föll 11 stycken bebyggelseområden (kluster) ut. Dessa områden har analyserats vidare enligt framtagen bedömningsmodell, se förenklad schematisk bild i Figur 3. Förenklad schematisk bild av framtagen bedömningsmodell för att utreda potentiella §6-områden inom kommunen. Bedömningsmodellen finns att se mer i detalj i bilaga till VA-planen. Figur 3.

Figur 3. Förenklad schematisk bild av framtagen bedömningsmodell för att utreda potentiella §6-områden inom kommunen. Bedömningsmodellen finns att se mer i detalj i bilaga till VA-planen.

I VA-översikten påbörjades kartläggningen och identifieringen av bebyggelse som kan utgöra ett större sammanhang. Bebyggelseområden med en lägre grad än 25 % permanentboende har bedömts bli bevakningsområden och inte utretts vidare i detta skede. Med permanentboende menas året-runt-boenden och inte fritidsboenden. För bebyggelseområden med en permanentgrad på 25 % eller högre har rekvisiten för människors hälsa och miljön utretts vidare. För varje område har förutsättningar och information samlats in och beskrivits. Bland annat ska det beskrivas ifall att det finns utrymme för anläggning av enskilda VA-lösningar med dagens teknik, befintliga VA-lösningar samt recipientens status och beslutad miljö kvalitetsnorm. Utifrån insamlad information och kommunens lokalkännedom har miljö- och byggenheten svarat på fyra frågor som är kopplade till bedömning av rekvisiten för människors hälsa och miljö. Frågorna som har ställts är:

1. HÄLSA – Finns det kvalitativa återkommande dricksvattenproblem?
2. HÄLSA – Finns det kvantitativa dricksvattenproblem?
3. HÄLSA – Ligger kluster delvis eller helt inom vattenskyddsområde?
4. HÄLSA & MILÖ - Utifrån lokalkännedom, släpps avloppsvatten från enskilda avlopp ut i närheten av vatten/vattenförekomster vilket kan medföra en försämring av miljön eller försämring av vattenkvaliteten som därmed kan påverka människors hälsa negativt?

Utifrån svaren på frågorna har en samlad bedömning av rekvisiten för människors hälsa och miljö gjorts. Bebyggelseområdena kan antingen klassas som VA-bevakningsområde, VA-utredningsområde eller §6-område som slutligen kan mynna i att det är ett VA-utbyggnadsområde. Om det inte bedöms finnas några behov kopplade till hälso- och miljörekvisitet klassas området som ett VA-bevakningsområde. Dessa områden följs upp löpande och mer grundligt vid nästa revidering av VA-planen. Om det saknas information för

att kunna svara på frågorna bedöms bebyggelseområdena vara VA-utredningsområden och då behöver ytterligare utredningar genomföras. När tillräcklig information tagits fram kan en ny bedömning göras för slutsats om huruvida området är ett §6-område som slutligen kan mynna i ett VA-utbyggnadsområde eller om det är ett VA-bevakningsområde. Om bebyggelseområden bedöms ha behov kopplat till hälso- och miljörekvisitet klassas området som ett §6-område. För dessa områden görs en rimlighetsbedömning bestående av förväntad samhällsutveckling och förutsättningar för enskilda VA-lösningar. Hänsyn tas därför till i närtid förväntade framtida förhållanden. Om befolkningen inom den närmsta tiden bedöms minska, antingen via utflyttning eller en naturlig minskning, samt att det finns goda förutsättningar för enskilda VA-lösningar, prioriterar kommunen inte dessa områden i nuläget. Sådana områden sorteras som bevakningsområden fram till nästa revidering av VA-planen. Resterande §6-områden, som bedöms ha en ökad eller likartad befolkningensmängd i framtiden, samt att förutsättningarna för enskilda VA-lösningar antingen är dåliga eller medelgod, bedöms bli VA-utbyggnadsområden. Om ett flertal bebyggelseområden bedöms vara VA-utbyggnadsområden behöver en inbördes rangordning göras. I Sollefteå kommun har inga områden fallit ut som VA-utbyggnadsområden och därför har ingen rangordning behövts göras. Den framtagna bedömningsmodellen finns att se i bilaga till VA-planen.

I framtiden kan läget ha förändrats och att det vid revidering faller ut utbyggnadsområden. Då ska rangordningen grundas på hälso- och miljöbehoven, vilka möjligheter som finns att ansluta till befintliga VA-anläggningar, kostnader och samordningsvinster samt förväntad bebyggelseutveckling enligt översiktsplanen, detaljplaner och bygglov. Områdena kan behöva utredas ytterligare för att en rangordning mellan dem ska kunna tas fram. När det finns en rangordning behöver denna plan för utbyggnad av allmän VA-försörjning uppdateras och tidsättas. Att utreda och genomföra en VA-utbyggnad i ett område kan ta lång tid eftersom det bland annat ska göras en förstudie, projektering och en byggnation.

Ett sammanfattat resultat från bedömningsmodellen kan ses i Tabell 2. En utförligare bakgrund till bedömningarna kan ses i bilaga till VA-planen.

Tabell 2. Resultat från framtagna bedömningsmodell som visar vilka bebyggelseområden som bedömts vara VA-utredningsområden, VA-bevakningsområden respektive §6-områden. Bakgrund till bedömningen kan ses i bilaga till VA-planen.

Bebyggelseområde	Bedömning 6 § LAV			Resultat
	Ingår i ett större sammanhang inkl. permanentgrad \geq 25%?	Finns behov kopplat till hälsorekvisitet?	Finns behov kopplat till miljörekvisitet?	
Stor-Finnforsen	Ja	Saknar information	Saknar information	VA-utredningsområde
Flyn	Ja	Saknar information	Saknar information	VA-utredningsområde
Valvik/Rusksand	Nej	-	-	VA-bevakningsområde
Hålla	Nej	-	-	VA-bevakningsområde
Brännan 1	Nej	-	-	VA-bevakningsområde
Brännan 2	Nej	-	-	VA-bevakningsområde
Myre	Ja	Saknar information	Saknar information	VA-utredningsområde
Graninge	Ja	Nej	Nej	VA-bevakningsområde
Östanbäck	Nej	-	-	VA-bevakningsområde
Bjurstabodarna	Nej	-	-	VA-bevakningsområde
Grillom	Ja	Nej	Nej	VA-bevakningsområde

Kommentarer till de bebyggelseområden som klassats som VA-utredningsområden:

- Stor-Finnforsen – Ytterligare information behöver samlas in för att kunna göra bedömningen. Bland annat behöver enskilda avlopp ses över i området.
- Flyn – Ytterligare information behöver samlas in för att kunna göra bedömningen. Bland annat behöver enskilda avlopp ses över i området.
- Myre – I Myre har kommunen byggt ut en vattenledning, främst i syfte att förse kommunal skola i Myre med dricksvatten. En del fastigheter har kopplats på medan andra har enskilt dricksvatten. Tomterna i Myre är små och förutsättningar för enskilda VA-lösningar är relativt dåliga, speciellt för fastigheter som både har enskilt vatten och avlopp. Det förekommer även problematik med arsenik i grundvatten i området. Ytterligare utredning gällande dricksvattenkvalitet och lokalisering av enskilda vattentäkter behöver göras.

När ytterligare information för VA-utredningsområdena samlats in görs en ny bedömning ifall områdena ska klassas som VA-bevakningsområden eller §6-områden. Denna procedur med klusteranalys och bedömning enligt framtagen modell behöver göras i samband med revidering av VA-planen. Nya framtida förutsättningar kan medföra andra resultat. Det är även av extra vikt att bevaka områden som klassats som VA-bevakningsområden. I samband med nästkommande revidering av VA-planen behöver riktlinjer för ersättning för onyttigblivande anläggningar tas fram.

4.1.1.1 I väntan på utbyggnad av allmän VA-försörjning

Att bygga ut allmän VA-försörjning tar både tid och är resurskrävande. För att underlätta olika typer av handläggning av kommunen behöver riktlinjer för hur områden som väntar på utbyggnad av allmän VA-försörjning tas fram. Beroende på hur lång tidshorisont som återstår innan utbyggnad, och därmed tjänster kan erbjudas, bör områden hanteras olika. Eftersom det inte finns några VA-utbyggnadsområden i Sollefteå kommun har inget beslut om tidshorisonter tagits utan förslag är att det ska finnas tre olika tidsintervall; på kort sikt, på medellång sikt och på lång sikt. Hur hanteringen per tidsintervall ska ske kan också variera beroende på typ av område som inväntar VA-utbyggnad:

- Ny- och ombyggnadsområden, vilket här menas som enstaka ny- och ombyggnationer av bostäder som hanteras genom förhandsbesked eller bygglov och inte kräver en detaljplaneläggning.
- Nya bebyggelse- och omvandlingsområden som kräver en planläggning eller planändring. Sådana områden prövas där VA är föremål för utredning. Omvandlingsområden är när fritidsboenden övergår till att vara året-runt-boenden.

Dessutom bör tillsyn i områden som är aktuella för utbyggnad endast ske i begränsad omfattning, som i de fall då det föreligger akuta risker för känsliga vattendrag eller dricksvattentäkter. Det kan finnas behov av att lösa kvittblivandet av spillvatten med enskilt avlopp i områden som är aktuella för utbyggnad av allmän VA-försörjning. Sådana tillstånd ska vara tillfälliga (begränsade i tid). Det finns skäl att inte påföra fastighetsägare orimliga kostnader enligt miljöbalkens andra kapitel. Därför finns det incitament till att överväga vissa lättnader, som exempelvis skyddsnivå, i områden där utbyggnad ska ske inom ett antal år. I varje enskilt fall behöver det göras en rimlighetsavvägning. I framtiden vid en eventuell VA-utbyggnad ska kommunen tydligt kommunicera om utbyggnaden med berörda fastighetsägare. Planeras utbyggnaden inte ske inom en snar framtid förordas gemensamhetsanläggningar.

Tabell 3 sammanfattar principer för olika tidsintervall och typområden som gäller i väntan på utbyggnad av allmän VA-försörjning. Syftet med principerna är att vägleda kommunen hur områden ska handläggas i väntan på utbyggnation av allmänt VA, samt ge tydlig information till berörda fastighetsägare.

Tabell 3. Principer i väntan på utbyggnad av allmän VA-anläggning för olika typer av områden inom olika tidsintervall.

Områdes- typ	Tidsintervall		
	Kort sikt	Medellång sikt	Lång sikt
Ny- och ombyggnation	Information om VA-utbyggnad ska delges till fastighetsägare/sökande och vilka krav en anläggning ska uppfylla.		
	Utbyggnad av allmän VA-försörjning får inte försvåras på grund av ny- och ombyggnation. Den behöver anpassas efter utbyggnadsplanerna.		
	Prövning av miljö- och byggenheten ska ske från fall till fall.		
	Lägre ställda krav på enskilda anläggningar p.g.a. liten risk. Övergångslösningar ska kunna prövas.	Kostnadseffektiva lösningar, eventuellt lägre ställda krav kopplat till skydds nivå. Gemensamma VA-anläggningar förordas.	Mest troligt ingen skillnad mot normalfallet (ca lika lång tid som en enskild anläggnings livslängd). Gemensamma VA-anläggningar förordas.
Nya bebyggelse- och omvandlingsområden	Hur VA ska lösas beaktas tidigt i processen, utreds i samband med planläggning eller planändring.		
	Bedömning av lämpliga VA-lösningar görs i varje enskilt fall i samråd med VA-enheten.	Gemensamma VA-anläggningar förordas.	
	Om VA löses gemensamt bör ledningsnät och VA-anläggningar utformas enligt branschnormer.		
Tillsyn	Tillsyn utövas inte förutom vid exempelvis direktutsläpp eller befogade klagomål.	En bedömning görs från fall till fall, eventuellt ställs krav vid tillsyn.	Vid tillsyn kan krav ställas i högre utsträckning. Nivå på krav beror på typ av brist och tidshorisont.
	Tidsbestämda tillstånd.		

4.1.2 Utredning kring inskränkning av verksamhetsområde för allmänna vattentjänster

I denna analys har områden kartlagts där behovet av allmän VA-försörjning enligt 6 § LAV eventuellt har förändrats. Det har gjorts på liknande sätt som det första steget i kartläggningen i analysen av potentiella utbyggnadsområden, se Figur 3. Den första delen inkluderar endast analys av bebyggelsestäthet och ingen bedömning kring behovet av allmän VA-försörjning kopplat till människors hälsa eller miljö.

Det har undersökts ifall områden som idag har allmän VA-försörjning också har en bostadstäthet på max 100 m. Om bostadstätheten är större än 100 m indikerar det att områdena inte är av sådan karaktär som idag bedöms behövas för att ett område ska uppfylla rekvisitet ”större sammanhang” i 6 § LAV.

I Tabell 4 listas områden som idag har allmän VA-försörjning och en bostadstäthet större än 100 m. Om 6 § LAV inte är uppfyllt kan områdena i fråga vara föremål för en framtida inskränkning enligt 9 § LAV. Behovet av allmän VA-försörjning kopplat till människors hälsa och miljö har ännu inte bedömts för dessa områden. Det behöver göras för att vidare kunna

dra slutsatser om områdena omfattas av 6 § LAV eller inte. När det gäller utbyggnad av en befintlig eller planerad allmän anläggning kan den ske för betydligt färre fastigheter än 20 stycken om hälso- och miljöskäl är starka nog.

Förhoppningen var att rapporten från pilotförsöket i Pajala kommun skulle ha varit färdigställd och publicerad så att en arbetsmetod, inspirerad av resultatet, hade kunnat tas fram inom ramen för kommunens VA-plan. Arbetet med att se över områden där befintligt verksamhetsområde kan inskränkas i framtiden ska fortsätta i samband med kommunens VA-planarbete. Exakt hur arbetet ska fortgå är ännu ej fastställt.

Tabell 4. Områden med allmän VA-försörjning som inte bedöms uppfylla rekvisitet "större sammanhang" i 6 § lagen om allmänna vattentjänster. Det kan vara indikation på att behovet av allmän VA-försörjning inte längre finns.

Bebyggelseområde		Bedömning 6 § LAV		
		Ingår i ett större sammanhang inkl. permanentgrad \geq 25%?	Finns behov kopplat till hälsorekvisitet?	Finns behov kopplat till miljörekvisitet?
Edsele	Nordanåker	Nej	Ej utrett	Ej utrett
	Gideåberg	Nej	Ej utrett	Ej utrett
Ramsele	Nordankäl	Nej	Ej utrett	Ej utrett
	Sel	Nej	Ej utrett	Ej utrett
	Lungsjön	Nej	Ej utrett	Ej utrett
Helgum	Guxås/Helgumsbyn	Nej	Ej utrett	Ej utrett
	Ledingeå	Nej	Ej utrett	Ej utrett
Sollefteå	Tjäll	Nej	Ej utrett	Ej utrett
	Östnyland	Nej	Ej utrett	Ej utrett
Långsele	Österflo	Nej	Ej utrett	Ej utrett
	Nordsjö	Nej	Ej utrett	Ej utrett
	Näs	Nej	Ej utrett	Ej utrett
	Ledingetorp	Nej	Ej utrett	Ej utrett
Junsele	Vallnäset	Nej	Ej utrett	Ej utrett
	Långvattnet	Nej	Ej utrett	Ej utrett
	Eden/Uman	Nej	Ej utrett	Ej utrett
	Tågsjöberg	Nej	Ej utrett	Ej utrett
	Röån	Nej	Ej utrett	Ej utrett
	Gårelehöjden	Nej	Ej utrett	Ej utrett
	Holafors	Nej	Ej utrett	Ej utrett
Näsåker	Omsjö	Nej	Ej utrett	Ej utrett
	Imnäs/Brännan	Nej	Ej utrett	Ej utrett
	Forsnäset	Nej	Ej utrett	Ej utrett

4.2 Nyexploatering

Kommunen prioriterar utbyggnad av kommunal VA-försörjning genom översiktsplaner och detaljplaner. Inom detaljplanearbetet identifieras behovet av att inrätta verksamhetsområde för vatten, spillvatten och dagvatten. Verksamhetsområdet för vattentjänsterna utvidgas där det är försvarbart med hänsyn tagen till miljö, hälsa, ekonomi och samhällsutveckling.

Nyexploateringar med behov av allmän VA-försörjning kan endast detaljplaneras under förutsättning att kapacitet finns eller planeras att finnas i samtliga system i VA-anläggningen.

För närvarande finns inga planer på utbyggnad inom VA-nätet utan inriktningen är främst mot förvaltning av det befintliga nätet.

En ny översiktsplan ska tas fram för kommunen och i samband med detta bör en VA-analys för aktualiserade exploateringsområden göras. För exploateringsområden som inte ligger i anslutning till planerad VA-utbyggnad krävs särskild utredning. Utredningen bör beakta gemensamhetsanläggning för vatten och avlopp. I samtliga fall behöver kommunen göra ett avvägande om exploatering ska tillåtas där det bedöms bli ett område enligt 6 § LAV.

En verksamhetsövergripande arbetsgrupp finns för diskussion och beslut av gemensamma VA-relaterade frågor som regelbundet aktualiserar och reviderar VA-planen. Inom denna arbetsgrupp ska en rutin tas fram mellan plan, miljö och VA för arbetet med utökning av verksamhetsområde för VA, där hänsyn tas till den s.k. närhetsprincipen, i enlighet med åtgärd i antagen VA-plan. Det gäller vid nybyggnationer, ansökningar om anslutning till allmänt VA från fastighetsägare utanför verksamhetsområde samt för bebyggelseområden som bedöms ingå i ett större sammanhang enligt 6 § LAV och ligger delvis inom eller nära befintligt verksamhetsområde för VA. Exploateringar som inte kräver detaljplan, t.ex. enskilda avstyckningar, men som gör att ett område i och med avstyckningen övergår till ett område som omfattas av 6 § LAV bör ingå i rutinen.

4.2.1 Planerad bebyggelseutveckling inom tätorter

Det finns ett behov att planera områden med större attraktiva villatomter och även se över hur befintlig bebyggelse kan förtätas med bostäder med olika upplåtelseformer och storlekar för människor med olika behov och önskemål. Genom att förtäta och komplettera där det redan är byggt ska den befintliga bebyggelsestrukturen förstärkas.

I översiktsplanen pekas ett antal utvecklingsområden ut för bostäder och verksamhetsområden. Ny bebyggelse planeras till områden som redan är ianspråktagen för bostäder eller industri. Kommunen har identifierat Badhustomten (del av fastigheten Lillänget 1) och Hågestaområdet i Sollefteå som lämpliga för bostadsändamål. Kommunen ska genom god mark- och planberedskap skapa förutsättningar för att ca. 100 nya lägenheter ska kunna byggas under perioden 2022–2027. Det är dock viktigt att beakta att en ny översiktsplan ska upprättas för kommunen, vilket kan medföra en förändring av utpekade utvecklingsområden.

4.2.2 Planerad bebyggelseutveckling på landsbygden

Kommunen ska verka för att goda möjligheter att bygga bostäder på landsbygden både i samlad och spridd form. Ny bebyggelse i omsorgsfullt valda lägen utgör positiva tillskott i kulturlandskapet.

I översiktsplanen finns nio LIS-områden (landsbygdsutveckling i strandnära lägen) utpekade. I samband med att en planeringsstrategi togs fram för översiktsplanen kom kommunen fram till att utpekade områdets aktualitet behöver utvärderas då bebyggelsetryck helt saknats inom dessa, vilket innebär att utpekade LIS-områden i översiktsplan inte längre är aktuella.

5 Miljöbedömning

Kommunens skyldigheter att genomföra strategiska miljöbedömningar regleras i 6 kap. miljöbalken och miljöbedömningsförordningen (2017:966).

Av 6 kap. 3 § miljöbalken framgår att en kommun som upprättar (eller ändrar) en plan som krävs i lag eller annan författning ska göra en strategisk miljöbedömning, om genomförandet av planen kan antas medföra en betydande miljöpåverkan.

Enligt 6 a § lagen om allmänna vattentjänster ska det finnas en aktuell vattentjänstplan i varje kommun. Det avgörande för om en strategisk miljöbedömning behöver göras är därmed om genomförandet av vattentjänstplanen kan antas medföra en betydande miljöpåverkan.

Av 2–4 §§ miljöbedömningsförordningen följer att vissa planer alltid ska antas medföra en betydande miljöpåverkan. Det gäller till att börja med om genomförandet av vattentjänstplanen kan komma att omfatta en verksamhet eller åtgärd som kräver tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken (så kallat Natura 2000-tillstånd). Om ett sådant tillstånd krävs behövs inte någon ytterligare utredning, utan en strategisk miljöbedömning ska genomföras.

Det gäller också om genomförandet av vattentjänstplanen anger förutsättningar för att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd som anges i 6 § miljöbedömningsförordningen eller bilagan till förordningen.

Genomförandet av vattentjänstplanen omfattar inte någon verksamhet eller åtgärd som kräver Natura 2000-tillstånd. Vattentjänstplanen anger inte heller förutsättningar för att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd som anges i 6 § miljöbedömningsförordningen eller bilagan till förordningen. Det innebär att genomförandet inte automatiskt ska antas medföra en betydande miljöpåverkan.

När genomförandet av en vattentjänstplan inte automatiskt ska antas medföra en betydande miljöpåverkan ska kommunen undersöka om genomförandet kan antas medföra en sådan (jfr 6 kap. 5 § miljöbalken).

Undersökningen innebär enligt 6 kap. 6 § miljöbalken att kommunen i ett första steg identifierar omständigheter som talar för eller emot en betydande miljöpåverkan. Om kommunen gör bedömningen att genomförandet kan antas medföra en betydande miljöpåverkan behövs inte någon ytterligare utredning, utan en strategisk miljöbedömning ska göras. Om kommunen i stället bedömer att genomförandet inte kan antas medföra en betydande miljöpåverkan ska kommunen i ett andra steg samråda i frågan om betydande miljöpåverkan med de kommuner, länsstyrelser och andra myndigheter som på grund av sitt särskilda miljöansvar kan antas bli berörda av planen (undersökningssamråd).

Av 6 kap. 7 § miljöbalken framgår att kommunen efter undersökningen i ett särskilt beslut ska avgöra om genomförandet av vattentjänstplanen kan antas medföra en betydande miljöpåverkan.

Kommunens bedömning är att vattentjänstplanen inte kan antas medföra en betydande miljöpåverkan, se bilaga 1.

Kommunstyrelsen har fattat beslut att vattentjänstplanen inte medför betydande miljöpåverkan, se bilaga 2.

6 Ordlista

Allmän VA anläggning	En VA-anläggning för försörjning av vatten eller avlopp som kommunen äger eller har rättsligt bestämmande över och som har anordnats för att uppfylla kommunens skyldigheter enligt lag (2006:412) om allmänna vattentjänster (LAV).
Avlopp	Samlingsnamn för spillvatten, dagvatten och dräneringsvatten enligt den definition som finns i lagen om allmänna vattentjänster.
Bedömningsmodell	En modell som användes för att utreda potentiella §6-områden enligt LAV inom kommunen som baseras på identifiering av bebyggelse som kan utgöra större sammanhang, bedömning av hälso- och miljösituationen samt gallring av § 6-områden utifrån samhällsutveckling och förutsättningar för enskilda VA-lösningar.
Bräddning	Utsläpp av avloppsvatten till recipient på grund av hydraulisk överbelastning i samband med nederbörd och höga flöden.
Dagvatten	Ytavrinnande regn-, spol- och smältvatten som rinner på hårdgjorda ytor, eller på genomsläpplig mark via diken eller ledningar till recipient eller reningsverk.
Dräneringsvatten	Grundvatten och markvatten som avleds i dräneringsledning eller dike.
Enskild VA-anläggning	En anläggning eller annan anordning för försörjning av vatten eller avlopp som inte är eller ingår i en allmän VA-anläggning. Enskilda anläggningar kan finnas för en enskild fastighet, för flera fastigheter tillsammans eller för samfälligheter och föreningar.
Klimatfaktor	En klimatfaktor är ett mått på hur mycket kraftigare skyfallen förväntas bli i ett förändrat klimat. Genom att multiplicera nederbörds mängden under dagens förhållanden med klimatfaktorn beräknas hur stor den framtida nederbörds mängden väntas bli enligt använt klimatscenario.
Kombinerade ledningar	Ledningar som avleder både spill-, dag- och dränvatten.
Kommunalt enskilda anläggningar	Reningsanläggning för spillvatten med enbart en ansluten fastighet.
Lagen om allmänna vattentjänster (LAV)	Enligt lagen om allmänna vattentjänster (LAV) ska kommunen ordna vatten och avlopp till områden med blivande eller befintlig bebyggelse. Kravet gäller under förutsättning att det finns ett behov av vatten och avlopp för att skydda miljön eller människors hälsa i ett större sammanhang.
Servisledning	Ledningen som förbinder fastigheten med de kommunala huvudledningarna för VA.

Spillvatten	Förorenat vatten från hushåll (toalett, bad/dusch, disk och tvätt).
Tillskottsvatten	Dagvatten, dränvatten och/eller grundvatten som genom felkopplingar och inläckage belastar spillvattenledningar och avloppsreningsverk.
VA-bevakningsområde	Ett bebyggelseområde där det inte bedöms finnas några behov kopplade till hälso- och miljörekvisitet utifrån dagens förutsättningar.
VA-försörjning	Begreppet omfattar dricksvattenförsörjning, bortledande och rening av spillvatten samt dagvattenhantering.
VA-huvudman	Kommunal förvaltning, kommunägt bolag eller liknande organisation som äger och ansvarar för en allmän VA-anläggning.
Vattentjänst	Allmänna vattentjänster innebär att kommunen ansvarar för att leverera dricksvatten samt omhänderta spillvatten och dagvatten.
VA-utbyggnadsområde	Ett område som idag har enskild VA-försörjning men som har behov av allmän VA-försörjning.
VA-utredningsområde	Ett bebyggelseområde där det saknas information för att kunna svara på frågorna i bedömningsmodellen, vilket då behöver utredas ytterligare.
Verksamhetsområde	Ett område där kommunen, genom VA-huvudmannen, ansvarar för att det finns vatten och avlopp. Beslutas i kommunfullmäktige.
Återkomsttid	Används för att beskriva sannolikheten för en regnhändelse. Återkomsttiden anger hur lång genomsnittlig tid det passerar mellan två regnhändelser av en viss omfattning, baserat på statistisk analys av historiska data.

7 Referenser

- Länsstyrelsen Västernorrland. (2014). *Konsekvenser och behov av åtgärder: Klimatförändringar i Sollefteå kommun. Rapport nr 2014:15.*
- Sollefteå kommun. (2021). *Plan allmän VA- Anläggningsförnyelse.*
- Sollefteå kommun. (2021). *Plan allmän VA- Ledningsnätsförnyelse.*
- Sollefteå kommun. (2021). *VA-plan.*
- Sollefteå kommun. (2022). *Planeringsstrategi- Översiktsplan för Sollefteå kommun.*
- Sollefteå kommun. (2022). *Tillväxtstrategi 2035- hur vi når vår vision.*
- Sollefteå kommun. (u.d.). *VA-översikt, Del av VA-plan Sollefteå kommun. Version 1.*
- Svenskt Vatten. (2016). *Avledning av dag-, drän- och spillvatten: Funktionskrav, hydraulisk dimensionering och utformning av allmänna avloppssystem. P110.*

Bilaga 1. Miljöbedömning

Vattentjänstplan Sollefteå kommun

1 Miljöbedömning

1.1 För vissa vattentjänstplaner krävs en strategisk miljöbedömning

En kommun som upprättar (eller ändrar) en vattentjänstplan ska under vissa förutsättningar göra en strategisk miljöbedömning (se 6 kap. 3 § miljöbalken). Den strategiska miljöbedömningen består enligt 6 kap. 9 § miljöbalken av fyra steg.

I det första steget ska kommunen samråda om miljökonsekvensbeskrivningens omfattning och detaljeringsgrad (avgränsningssamråd). Avgränsningssamrådet ska ske med de kommuner, länsstyrelser och andra myndigheter som på grund av sitt särskilda miljöansvar kan antas bli berörda av planen. Det andra steget innebär att kommunen ska ta fram en miljökonsekvensbeskrivning. I det tredje steget ska kommunen ge tillfälle till synpunkter på miljökonsekvensbeskrivningen och förslaget till vattentjänstplan. Det fjärde steget innebär att kommunen ska ta hänsyn till miljökonsekvensbeskrivningen och inkomna synpunkter innan planen antas.

Kommunens skyldighet att göra en strategisk miljöbedömning regleras i 6 kap. miljöbalken och miljöbedömningsförordningen (2017:966).

Det som är avgörande för huruvida kommunen ska göra en strategisk miljöbedömning eller inte, är om genomförandet av vattentjänstplanen kan antas medföra en betydande miljöpåverkan eller inte. Om genomförandet av vattentjänstplanen antas medföra en betydande miljöpåverkan ska en strategisk miljöbedömning göras.

1.2 Kommunen bedömer att en strategisk miljöbedömning inte krävs

1.2.1 Planen ska inte automatiskt antas medföra en betydande miljöpåverkan

Vissa vattentjänstplaner ska enligt 2 § miljöbedömningsförordningen alltid antas medföra en betydande miljöpåverkan. Det gäller om genomförandet av planen kan komma att omfatta en verksamhet eller åtgärd som kräver tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken (så kallat Natura 2000-tillstånd). Om sådant tillstånd krävs behövs inte någon ytterligare utredning, utan en strategisk miljöbedömning ska göras.

En betydande miljöpåverkan ska också alltid antas om planen anger förutsättningar för att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd som anges i 6 § miljöbedömningsförordningen eller bilagan till förordningen.

Genomförandet av vattentjänstplanen omfattar inte någon verksamhet eller åtgärd som kräver Natura 2000-tillstånd. Vattentjänstplanen anger inte heller förutsättningar för att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd som anges i 6 § miljöbedömningsförordningen eller bilagan

till förordningen. Det innebär att genomförandet inte automatiskt ska antas medföra en betydande miljöpåverkan.

1.2.2 Undersökning av om planen kan antas medföra en betydande miljöpåverkan

När genomförandet av en vattentjänstplan inte automatiskt ska antas medföra en betydande miljöpåverkan ska kommunen undersöka om genomförandet kan antas medföra en sådan (jfr 6 kap. 5 § miljöbalken).

Undersökningen innebär enligt 6 kap. 6 § miljöbalken att kommunen i ett första steg identifierar omständigheter som talar för eller emot en betydande miljöpåverkan. Om kommunen gör bedömningen att genomförandet kan antas medföra en betydande miljöpåverkan behövs inte någon ytterligare utredning, utan en strategisk miljöbedömning ska göras. Om kommunen i stället bedömer att genomförandet inte kan antas medföra en betydande miljöpåverkan ska kommunen i ett andra steg samråda i frågan om betydande miljöpåverkan med de kommuner, länsstyrelser och andra myndigheter som på grund av sitt särskilda miljöansvar kan antas bli berörda av planen.

Vad kommunen ska utgå från när den identifierar omständigheterna anges i 5 § miljöbedömningsförordningen. Enligt paragrafen ska identifieringen utgå från

1. i vilken utsträckning planen, programmet eller ändringen
 - a) anger förutsättningar för verksamheter eller åtgärder när det gäller lokalisering, typ av verksamhet, storlek eller driftsförhållanden eller genom att fördela resurser,
 - b) har betydelse för de miljöeffekter som genomförandet av andra planer eller program medför,
 - c) har betydelse för att främja en hållbar utveckling eller för integreringen av miljöaspekter i övrigt, eller
 - d) har betydelse för möjligheterna att följa miljölagstiftningen,
2. miljöproblem som är relevanta för planen, programmet eller ändringen,
3. de sannolika miljöeffekternas och det påverkade områdets utmärkande egenskaper,
4. i vilken utsträckning det går att avhjälpa de sannolika miljöeffekterna,
5. miljöeffekternas gränsöverskridande egenskaper,
6. miljöeffekternas omfattning,
7. riskerna för människors hälsa eller för miljön till följd av allvarliga olyckor eller andra omständigheter,
8. det påverkade områdets betydelse och sårbarhet på grund av intensiv markanvändning, överskridna miljökvalitetsnormer, dess kulturvärden eller andra utmärkande egenskaper i naturen, och

9. påverkan på områden eller natur som har erkänd skyddsstatus nationellt, inom Europeiska unionen eller internationellt.

Kommunen gör beträffande dessa omständigheter följande bedömning.

I vilken utsträckning planen anger förutsättningar för verksamheter eller åtgärder när det gäller lokalisering, typ av verksamhet, storlek eller driftsförhållanden eller genom att fördela resurser

Vattentjänstplanen anger inte förutsättningar för några verksamheter eller åtgärder, varken när det gäller lokalisering, typ av verksamhet, storlek eller driftsförhållanden eller genom att fördela resurser. Inga nya anläggningar eller mark utanför befintliga verksamhetsområden kommer att tas i anspråk om planen genomförs. Kommunen anser att detta talar emot en betydande miljöpåverkan.

I vilken utsträckning planen har betydelse för de miljöeffekter som genomförandet av andra planer eller program medför

Sollefteå kommun har en översiktsplan för perioden 2016–2030 vars aktualitet har prövats och påvisat att en ny översiktsplan ska tas fram. Till befintlig översiktsplan finns en miljökonsekvensbeskrivning. De betydande miljöaspekterna som miljökonsekvensbeskrivningen behandlar och hur dessa bedömts sammanfattas enligt nedan:

- Natur- och kulturmiljö: innefattar naturmiljö, vattenmiljö, nyttjande av mark, rekreation och friluftsliv, landskapsbild samt kulturmiljö. För LIS-områden och byggande i strandnära områden finns detaljerade ställningstaganden och riktlinjer, dock ska dessa ses över i den nya översiktsplanen. Vid utbyggnad av nya bostads- och verksamhetsområden ökar de hårdgjorda ytorna och ökade mängder avloppsvatten bidrar till näringbelastade ämnen. Om kommunen genomför de ställningstaganden som görs angående frågor som rör VA-hantering, återställning av påverkade vattendrag samt utpekande och gränsdragnin av LIS-områden, bedöms negativa konsekvenser för vattenkvaliteten och biologisk mångfald kunna förebyggas samt även generera positiva konsekvenser.
- Hälsa och säkerhet: innefattar klimat, översvämningar, skred och ras, kommunikation och transporter, buller, elektromagnetiska fält samt förorenade områden. Genomförandet av översiktsplan bedöms kunna bidra till minskad risk för att negativa konsekvenser uppstår till följd av klimatförändringar, översvämningar, ras och skred. Då kommunen genom länsstyrelsens inventering har god kännedom om var i kommunen den förorenade marken finns, bör inte risk för stora konsekvenser föreligga.

Kommunen har även fördjupade översiktsplaner och ett antal detaljplaner. På regional nivå har Länsstyrelsen i Västernorrlands län publicerat regional handlingsplan för

klimateanpassning i Västernorrlands län, samt regional vattenförsörjningsplan för Västernorrlands län.

Kommunen bedömer att vattentjänstplanen inte har någon negativ betydelse för de miljöeffekter som genomförandet av andra planer eller program medför. Vattentjänstplanen har positiv betydelse för den regionala vattenförsörjningsplanen då kommunen arbetar med att revidera vattenskyddsområden vilket är i linje med vattenförsörjningsplanen.

Kommunen anser att detta talar emot en betydande miljöpåverkan.

I vilken utsträckning planen har betydelse för att främja en hållbar utveckling eller för integreringen av miljöaspekter i övrigt

Vattentjänstplanen syftar till att säkerställa en miljö- och hälsomässigt hållbar VA-försörjning på lång sikt, vilket bland annat sker genom att löpande förbättra reningen hos ett antal kommunala avloppsanläggningar med bristande rening som i sin tur medför minskad risk för bräddning och förorening av närliggande miljöer och vattendrag, samt skydda VA-anläggningar vid skyfall. Enligt kommunen bidrar planen därmed till att främja en hållbar utveckling. Kommunen anser att detta talar emot en betydande miljöpåverkan.

I vilken utsträckning planen har betydelse för möjligheterna att följa miljölagstiftningen

Vattentjänstplanen kommer inte att påverka möjligheterna att följa miljölagstiftningen. Planen kommer däremot att bidra till att främja en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö. Kommunen anser att detta talar emot en betydande miljöpåverkan.

Miljöproblem som är relevanta för planen

De miljöproblem som anses relevanta för vattentjänstplanen är vattenkvaliteten hos berörda recipienter till följd av utsläpp av orenat dagvatten samt bristfällig rening eller bräddning av spillvatten. Kommunen bedömer att vattentjänstplanen bidrar till förbättring av vattenkvaliteten med tanke på de åtgärder som sker för att förbättra reningen hos kommunala avloppsanläggningar. På sikt ska även en dagvattenstrategi tas fram som i sin tur kan innebära en mer hållbar hantering av dagvatten för att minska föroreningsrisken av recipienter.

Även översvämningar till följd av skyfall är ett relevant miljöproblem för planen.

Vattentjänstplanen innehåller en första analys av vilka allmänna VA-anläggningar som riskerar att påverkas vid skyfall och kommunen har som åtgärd att utreda detta mer i detalj.

Kommunen anser att detta talar emot en betydande miljöpåverkan.

De sannolika miljöeffekternas och det påverkade områdets utmärkande egenskaper

De miljöeffekter som kan uppstå då åtgärder i vattentjänstplanen kommer till stånd är att ingrepp på mark och eventuellt vattendrag sker till följd av att kommunen ser ett behov att bygga samman områden med överföringsledningar för dricksvattenförsörjning och/eller avloppshantering, eller att kommunen identifierar ett område som har behov av allmän VA-försörjning i samband med revidering av behovsbedömning. I dagsläget finns inga VA-utbyggnadsområden identifierade. Sammanslagning av områden har dock inte börjat utredas ännu, och ingen revidering av behovsbedömning har skett. Därav går det inte att beskriva utpekade områden eller när åtgärderna ska ske. Med hänsyn till detta går det inte att beskriva utpekade egenskaper hos områden, istället ges en generell beskrivning av kommunens utmärkande egenskaper.

Sollefteå kommun är en ytstor och betydande skogskommun med 2 % av landets skogsareal. Kommunen har god tillgång till och möjligheter att utveckla förnybara energikällor som bio, sol, vatten och vind. Jordbruket har stor lokal betydelse, landskapet är en viktig resurs för hela kommunen både ekonomiskt, ekologiskt och socialt. Parker, grönområden samt områden med sjöar och vattendrag är några av kommunens främsta tillgångar.

Kommunen anser att detta talar emot en betydande miljöpåverkan.

I vilken utsträckning det går att avhjälpa de sannolika miljöeffekterna

För att minska miljöeffekterna till följd av anläggning av överföringsledningar eller utbyggnation av allmän VA-försörjning bör kommunen utreda de mest lämpliga ledningssträckorna respektive metodvalen som ger minst negativ påverkan på mark och vattendrag. Om kommunen vidtar dessa åtgärder bedöms de negativa miljöeffekterna kunna motverkas eller i vart fall bli mindre omfattande.

Kommunen anser att detta talar emot en betydande miljöpåverkan.

Miljöeffekternas gränsöverskridande egenskaper

Vattentjänstplanen kommer inte att medföra några gränsöverskridande miljöeffekter.

Kommunen anser att detta talar emot en betydande miljöpåverkan.

Miljöeffekternas omfattning

De miljöeffekter som kan uppstå då åtgärder i vattentjänstplanen kommer till stånd är att ingrepp på mark och eventuellt vattendrag sker till följd av att kommunen ser ett behov att bygga samman områden med överföringsledningar för dricksvattenförsörjning och/eller avloppshantering, eller att kommunen identifierar ett VA-utbyggnadsområde som har behov av allmän VA-försörjning i samband med revidering av behovsbedömning. Som tidigare nämnts är ingen åtgärd utredd eller beslutad ännu, och därför går det inte att beskriva de sannolika miljöeffekternas omfattning i dagsläget.

Om kommunen vidtar försiktighetsåtgärder för att avhjälpa miljöeffekternas negativa påverkan på mark och vattendrag bedöms de kunna motverkas eller i vart fall bli mindre omfattande.

Kommunen anser att detta talar emot en betydande miljöpåverkan.

Riskerna för människors hälsa eller för miljön till följd av allvarliga olyckor eller andra omständigheter

Vattentjänstplanen antas inte medföra några risker för människors hälsa eller för miljön. En av åtgärderna i vattentjänstplanen syftar till att skydda människors hälsa genom att se över skyddet för vattentäkter. Åtgärden avser det löpande arbetet med att revidera vattenskyddsområden för de större vattentäkterna. Kommunen anser att detta talar emot en betydande miljöpåverkan.

Det påverkade områdets betydelse och sårbarhet på grund av intensiv markanvändning, överskridna miljö kvalitetsnormer, dess kulturvärden eller andra utmärkande egenskaper i naturen

Inom kommunen är skogsbruk och jordbruk viktiga näringar. Det finns en risk att skogs- eller jordbruksmark behöver tas i anspråk till följd av att behov uppstår att bygga ut eller förändra den allmänna VA-försörjningen. Dock anges ingen sådan åtgärd i denna vattentjänstplan.

Inom Sollefteå kommun finns vissa sjöar och vattendrag som riskerar att inte uppfylla miljö kvalitetsnormen för vatten. För den kemiska statusen beror detta främst på kvicksilver och PBDE. För den ekologiska statusen beror det främst på att områdena runt sjöarna till viss del består av jordbruksmark. Det saknas i de allra flesta fall verifiering genom provtagning. Vattentjänstplanen bedöms inte försämra möjligheten att uppnå miljö kvalitetsnormen för vatten.

I översiktsplanen anges att de stora natur-, friluftslivs- och kulturvärden som Sollefteå kommun har är en viktig del i dagens attraktionsvärde. De ska inte äventyras av olämplig exploatering. Vattentjänstplanen bedöms inte påverka dessa värden.

Kommunen anser att detta talar emot en betydande miljöpåverkan.

Påverkan på områden eller natur som har erkänd skyddsstatus nationellt, inom Europeiska unionen eller internationellt

Inom Sollefteå kommun finns flertalet vattenskyddsområden, naturreservat, biotopskyddsområden, Natura 2000-områden, landskapsbildsskyddsområde samt djur- och växtskyddsområde. Vattentjänstplanen bedöms inte ha en negativ påverkan på de skyddade områdena. Vattentjänstplanen bedöms ha positiv påverkan på vattenskyddsområdena då revidering pågår för att uppdatera vattentäkternas skydd.

Kommunen anser att detta talar emot en betydande miljöpåverkan.

1.3 Sammantagen bedömning

Samtliga omständigheter talar emot en betydande miljöpåverkan.

Kommunen bedömer därför att genomförandet av vattentjänstplanen inte kan antas medföra en betydande miljöpåverkan. Detta innebär enligt kommunen att en strategisk miljöbedömning inte behöver göras.

Tjänsteställe
Kommunstyrelsen

Beslut om att betydande miljöpåverkan avseende vattentjänstplan inte föreligger för Sollefteå kommun

Beslut

Vattentjänstplanen innebär inte någon risk för betydande miljöpåverkan (BMP). En miljöbedömning med miljökonsekvensbeskrivning bedöms därför inte vara aktuell.

Bedömning

Bedömningen grundas på bifogad undersökning om risk för BMP. Enligt undersökning och de sammanvägda berörda faktorerna, görs bedömningen att det inte finns någon anledning att anta, att det föreligger risk för betydande miljöpåverkan genom att anta och genomföra vattentjänstplanen. Vattentjänstplanen pekar inte ut några nya utbyggnadsområden utan tar fasta på att förvalta redan befintlig infrastruktur gällande allmänt vatten och avlopp.

Bakgrund

Enligt lagen om allmänna vattentjänster (2006:412) (LAV) ska vattentjänstplanen enligt §6c följa det förfarande som följer av bestämmelserna om strategiska miljöbedömningar av planer och program i 6 kap. miljöbalken. Detta innebär bland annat att vattentjänstplanen ska samrådas. I samrådsunderlaget bör en dokumentation om betydande påverkan enligt §5 Miljöbedömningsförordningen (2017:966) redovisas samt eventuell strategisk miljöbedömning enl kap 6 § MB om sådan är aktuell att ta fram. Ett första steg i undersökning om betydande miljöpåverkan kan antas är att undersöka enligt §5 Miljöbedömningsförordningen om planen medför en betydande miljöpåverkan. Om planen inte bedöms medföra betydande miljöpåverkan behövs inte någon ytterligare strategisk miljöbedömning. Undersökningen innebär att kommunen identifierar de omständigheter som talar för eller emot en betydande miljöpåverkan.

Lagstöd

6 kap. 7 § Miljöbalken (1998:808), Myndigheten eller kommunen ska efter undersökningen i ett särskilt beslut avgöra om genomförandet av planen, programmet eller ändringen kan antas medföra en betydande miljöpåverkan.

Beslutsplanering

Beslutande instans är kommunstyrelsen.

Beslutet är fattat enligt kommunstyrelsens delegering pkt S024.

Bilagor:

Undersökning om risk för BMP, daterat 2023-10-04

FÖR KOMMUNSTYRELSEN

Maria Söderlund

Chef Miljö- och byggenheten